

Ямбол – – два юбилея в една година

Кратък обзор на българската куклена сцена през погледа на фестивала

Светломира Стоянова

Юбилейна година! През пролетта се навършиха 60 години от откриването на Държавен куклен театър „Георги Митев“ – Ямбол и 20 години от основаването на Международния куклен фестивал „Михаил Лъкатник“. Това, разбира се, е повод за радост и тя се усети по улиците на града и в салона на театъра.

Както и в минали издания на фестивала броят на български спектакли значително надвишаваше този на чуждестранните – родните бяха 14, а чуждестранните – 4. Не казвам, че титлата „международен“ задължително трябва да се свързва с количество, напротив – нека са малко, но да са ударни, значими, носещи новост, тенденция...

Но да се спрем на някои от българските спектакли. Селекцията тази година беше в по-голямата си част логична и очаквана, а на моменти провокираща въпроси у мен като: Наистина ли това се случва с кукления театър за деца в по-малките градове? (Въпросът не идва от неразбиране, а от недоумение!) Журито имаше нелеката задача да оцени и награди представените спектакли. Негов председател бе проф. Борис Голдовски (Русия), който не за първи път е част от този фестивал, а членове – Борислав Петранов, Михаил Байков, Никола Вандов и Ханна Шварц. В скоби ще дръзна да отбележа, че за мен е логично присъствието на трима театроведи, които обаче са от различни поколения и имат различен опит, свързан с кукления театър.

Фестивалните дни бяха пет като във всеки един от тях имаше по няколко български спектакъла. И преди да ви разкажа кои от тях ме заинтригуваха и кои притесниха, искам да спомена един от факторите, които определят един фестивал като успешен – публиката. За разлика от „Златният делфин“, където сякаш плътна мъгла препречваше пътя на хората (оказа се, че не е никаква мъгла, а липса на каквито и да е рекламни материали в града) и те объркани се насочваха към друг фестивал – „Златната роза“. В Ямбол бяха организирани групи от деца и от съседни населени места, които пълнеха салоните.

Първият ден започна с представление на театъра домакин – „Палечка“. Любопитното в този спектакъл дойде от 3 места – актьорска игра, драматизация и сценография. В ролята на Палечка влиза Цветелина Николова, която е и единственото живо актьорско присъствие – другите актьори пресъздават персонажите на жи-

вотните от приказката в костюми-маскоти (с изключение на Принца, който се появява за 1 минута в края). Нейната енергия е впечатляваща, но режисьорското решение на образа ѝ обърква – смехът, който се превръща почти в звукова среда, е по-скоро нелогичен. В текста на Рада Московска се вижда осъвременяването на изказа, но моето объркване идва по-скоро от сюжетните промени и мотивацията на персонажите. Спектакълът спечели няколко награди, включително за кукли (Свила Величкова). Питам се: Какво наричаме кукла? Защото в този спектакъл не видях нищо, което в моето съзнание да фигурира под това име.

„Момче и вятър“ на Столичния куклен театър е спектакъл, който със сигурност се помни – било то визуално, с музиката си или с откровената актьорска игра. В представлението има както жив актьорски план, така и обиграване на кукли (естрадни), театър на сенките (вятърът е бял чаршаф, който се издига на няколко метра и в пълна тъмнина виждаме само очите му – светлините от две фенерчета). Богато е на хумор – както в репликите и песните на персонажите, които момчето среща по пътя си, така и в използването на известна картина на Владимир Димитров-Майстора, в която майката изглежда комично, но и някак нашенски. Спектакълът спечели Голямата награда „Играещият човек“ и специална награда на името на Георги Митев – на режисьора Петър Пашов за спектаклите „Момче и вятър“ на Столичен куклен театър и Клоунът и неговите деца на театър „Ателие 313“ – София (в съавторство с Жени Пашова) и за цялостния му принос за развитието на българското куклено изкуство. Паметта на доц. Пашов беше почетена от колеги и ученици, които със сълзи в очите ръкопляскаха при изричането на името му от сцената.

Следващият спектакъл, който спечели награда е „Хензел и Гретел“ на ДКТ-Пазарджик. Той бе удостоен с награда в категорията за оригинална музика – дело на Владимир Джамбазов. В представлението се извежда на преден план маньята за материалното – мащехата е представена като зла жена, която е подведена от друг с обещание за материални богатства, при условие, че прогони децата в гората. Накрая, разбира се, доброто възтържествува. Интересно е, обаче да се наблюдава промяната на драматургичната основа на класически приказки като казус в драма-

тургията за куклен театър. **„По заповед на шуката“** на КТ-Ямбол е спектакъл, който показва уменията на младите актьори да работят с естрадни кукли, а бабите-чудачки-разузнавачки, които разказват историята, седнали на пейка в началото, задават комичната рамка на спектакъла. Говорейки за драматизации и тук има промени в текста, но те са направени от режисьора на спектакъла – Теодора Попова-Лазарова, която и пише за куклен театър. Може би именно сега е моментът да кажа, че тя спечели в категория оригинална детска пиеса с текста си **„Научи ме да летя“** в конкурса за куклена драматургия, който продължава да се случва и текстовете да се публикуват в сборника **„Приказна фиеста“**. Практика, която във Варна вече е само спомен, част от миналото – хубав, но спомен. Интересен опит е **„Докосване“** на КТ-Сливен. Това е проект на Габриела Хаджикостова (спектакъл, който беше част от международната селекция в предишното издание на фестивала) с пет млади куклени актриси. Тя работи в движенчески експериментален стил като за текстова основа избира поезията на 7 български и 2 унгарски поети. Такъв тип спектакли са прекрасен повод за обмяна на опит и работа в различни направления на куклеността. (На 27.10.2017 беше премиерата на най-новият им съвместен проект – **„В началото“** отново в КТ-Сливен.)

„Огнивото“ на КТ-Сливен ми направи силно впечатление в две посоки – драматизацията и актьорската игра. Текстът на познатата история е преработен от Юрий Дачев и звучи разбираемо и съвременно – диалозите са ясни и си личи, че са написани с чувство за хумор, което и децата, и възрастните да могат да доловят. Кукли няма в спектакъла, но костюмите тип маскот (отново Свила Величкова) може да се каже, че ги заместват. В актьорски план ми се иска да изтъкна изпълнението на Евгения Ангелова в ролята на

„Палечка“
„Thumbelina“

Вещицата. Въпреки затруднената видимост и прегърбената стойка на тялото, която костюмът изисква, тя успява много енергично и с правилните модуляции на гласа от началото до края да създаде един забавен и ясен образ, на който децата реагират с интерес. Мисля, че по много компоненти може да смятаме този спектакъл за успешен. **„Необикновената принцеса“** на ДКТ-Хасково грабна вниманието ми още с нестандартния си плакат в комиксова естетика, който подсказва и естетиката на представлението – друга тема, която има нужда от обговаряне, но може би не тук и не сега. Представлението спечели награда за сценографията на Крум Крумов. Комиковата естетика е силно заложена – както в куклите, така и в движенията и речта им дори. Принцеса Фили е **„супергърл“** – вдига щанги, играе футбол и като цяло показва едно нетипично момиче. Историята е много увлекателна и поднесена с чувство за хумор, което на разбираем език достига до децата. Разказва се за една принцеса, която никога не е отвлечана от змей. Кралят е притеснен за репутацията на кралството си и затова наема змейове, които да я отвлекат, но тя побеждава всеки един. Няма да разкривам развързката, но ще кажа, че спечелиха интереса ми от началото до края на представлението.

На следващия ден се срещнахме с друга принцеса – **„Принцеса Бум Тръс“** на КТ-Бургас, която лично мен много ме обърка – както със сюжета, така и с музикалните изпълнения. В представлението бе заложено на уличната естетика – хип-хоп танци и песни, което вярвам е с цел да намери общ език със съвременните деца. Този конкретен подход ми се стори като чиста доза подценяване на публиката. **„Клоунът и неговите деца“** получи освен специалната награда и награда за главна мъжка роля – Георги Спасов. За този спектакъл е писано и говорено не малко и ми се струва, че бих искала само да кажа, че спектакълът напомня естетиката на уличния куклен театър, куклите са ръкавични, а конструкцията на разказа напомня **„Петрушка“** с идеята за комуникацията и интеракцията между куклите и актьора. Изпълнението на Георги Спасов и Росица Спасова чупи театралната илюзия, оставайки в нея в същото време по един приятен начин и зрителят знае, че куклите са просто кукли и в същото време те наистина изглеждат като живи и всяко движение е премерено, независимо от размерите им. Като споменах естетиката на уличния театър искам да изтъкна и присъствието на **Уличен куклен театър „Малемале“** от София на фестивала. За мен атмосфера в един град по време на куклен фестивал е най-логично да се постигне с улични изпълнители. Именно на тези млади актьори, току-що завършили НАТФИЗ, бе връчена и наградата на пресцентъра (студенти по Театрознание, които спис-

ваха бюлетина на фестивала), която бе учредена за първи път тази година.

Последният фестивален ден ми поднесе две изненади в лицето на българската селекция. „Червената шапчица“ на Театър 199 е спектакъл по едноименната приказка, но драматизацията на Мила Коларова дава малко по-различен поглед върху историята. Тук е наблегнато на желанието на Червената шапчица да бъде възприемана като голяма, което майка ѝ не прави, вършейки всичката работа сама и непозволявайки ѝ да поема отговорности. За това момиченцето решава само да отиде в гората. Интересно е, че и Вълкът, и Ловецът са лишени от агресията, заложена в оригинала – първият е по-скоро хитър, а вторият – уплашен. На сцената има черни сандъци, куклите са в сиви дрехи – това е страшният и мрачен живот на възрастните, на който контрастира само малката червена шапчица във формата на хартиена лодка. Двата актьори – Мила Коларова и Петър Гайдаров, успяват да се превъплътят във всички образи. Кой казва, че кукления театър за деца трябва да е винаги розов и сладникав?

„Умният, храбър шивач“ на ДКТ-Враца събуди огромното ми недоумение защо е част от фестивала. Той използва мултимедия като заместител – на случаен принцип са избрани сякаш от интернет снимки, които да показват различни места, а видеоматериалите, които се прожектират, напомнят ранните 80-те, в които не-

„Клоунът и неговите деца“
„Clown and His Children“

знанието беше чаровно, докато тук е по-скоро неуместно. И второ, визуалната катастрофа продължава и в костюмите, които в тази приказка особено би следвало да са водещ компонент. Тук те изглеждаха като избрани на „случаен принцип“. Историята е по-скоро объркващ колаж от преплетени сюжетни линии. Тема на спектакъла не успях да открия, но ледени тръпки ме обзеха като си представих, че сигурно това не е единственият спектакъл, който е сгрешен на всяко едно ниво. Тъжно, много тъжно дори.

Но, за да не приключвам текста си с тъга, ще кажа, че като цяло в българската селекция имаше много приятни изненади, идващи от различни краища на страната, което отвсякъде погледнато си е лъч надежда. ■

И още

Пламен Харманджиев

Научната конференция „Приказката в кукления театър“

Тазгодишната научна конференция в рамките на фестивала „Михаил Лъкатник“ се върна към темата за „Приказката в кукления театър“. Пиша „върна“, защото темата вече е била повдигана в отминали издания на фестивала. Днес тя отново е извикана от тенденцията за драматизиране и осъвременяване на класически приказки в театъра. Модератор на конференцията бе Зорница Каменова (театровед), която представи доклада „Приказният сюжет и съвременният куклен театър“. Сред

главните проблеми, които засега, бе и този за, както тя определя, „отмахване на розовия прашец“ или как куклените спектакли да подготвят децата за реалностите на живота. Докладът на Катерина Георгиева (театровед), озаглавен „Поводи за въображение в съвременността“, акцентира върху самото детско въображение и ролята на приказката като паразит пред неговата порта. Проф. д.н. Дойчина Синигерска изрази мнението, че кукленото изкуство трябва да изгражда морална устойчивост в децата, а

не само да я отбелязва или намеква, което, според нея, би превърнало труда на творците в мисия. В доклада ѝ стана дума за отношенията родител-дете през призмата на кукления театър и как вниманието върху детските реакции по време на спектакъл би спомогнало за по-доброто разбиране на собственото дете. В доклада си „Куклен театър – приказка без край“ Румен Николов (драматург) отбеляза, че класическата приказка съставлява 60-70% от репертоара на държавните куклени театри и че абсолютното условие за добър